

Araştırma Makalesi

Azerbaycan'da tasavvuf müziğinin yansımalarına yönelik inceleme¹

Zehra Bedelova²

Azerbaycan Milli Konservatuarı, Etnomüzikoloji Bölümü, Bakü, Azerbaycan

Makale Bilgisi

Geliş: 11 Mart 2025

Kabul: 17 Ağustos 2025

Online Yayın: 30 Eylül 2025

Anahtar Kelimeler

Azerbaycan tasavvuf müziği

Dini müzik

Tasavvuf müziğinin popülaritesi

Öz

Azerbaycan tasavvuf felsefesi dünya felsefe tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Tasavvuf tarihi Azerbaycan mutasavvıflarının faaliyetleriyle zenginleşmiştir. Makalede ilk kez Azerbaycan'da var olan tasavvuf müziği geniş bir şekilde araştırmaya dahil edilmektedir. Rifai, nakşibendi ve diğer zikir müzikleri ilk kez incelenmiştir. Azerbaycan Tasavvuf müziğinin birtakım sorunları hala çözülememiştir. Bu sorunların araştırılması için bu müzik türünün kökeni, tarihi ve icra kurallarının araştırılması gerekmektedir. Araştırmanın temel amacı çağdaş Azerbaycan'da yeni oluşan veya uzun yıllardır gizlice faaliyet gösteren tasavvuf müziğini araştırıp ortaya çıkarmaktır. Araştırma sırasında tasavvufla ilgili literatür örneklerine başvurulmuştur, zikir törenlerine katılarak müzik örnekleri toplanmıştır. Aynı zamanda mutasavvıf Fahreddin Salim'in, "Savalan" grubunun bestelediği eserler de incelenmiştir. Ayrıca YouTube platformundan da bazı müzik örnekleri alınmıştır. Araştırma sırasında, günümüzde tasavvuf müziğine olan ilginin sadece kültürel ortamda kaldığı, zikir töreni aracı olarak önemini yitirdiği sonucuna varılabilir. Ayrıca farklı kaynaklardan topladığımız müzik örnekleri arasında biçim açısından bir benzerlik yok ancak şiirsel metin açısından aynı felsefi düşünce açıkça görülüyor. Azerbaycan'da tasavvuf müziği tarihsel olarak bastırılmış ve hafızalardan silinmiştir. Bu konu araştırmacılar tarafından daha kapsamlı olarak incelenmeli ve yeniden güncellenmesi gerekmektedir.

2822-3195 / © 2025 TM

Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Makaleye atıf için

Bedelova, Z. (2025). Azerbaycan'da tasavvuf müziğinin yansımalarına yönelik inceleme. *Türk Müziği*, 5(3), 205-212. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17152681>

Giriş

Son yıllarda Azerbaycan'da tasavvuf müziğine yönelik ilgi dikkat çekici bir şekilde artmaya başlamıştır. Uzun süre toplum hayatında arka planda kalan bu müzik türü, günümüzde hem akademik çevrelerde hem de sanat alanında yeniden gündeme gelmektedir. Özellikle genç müzisyenlerin, yeni grupların ve bireysel sanatçıların tasavvuf müziğine yönelmeleri, bu alanın sadece kültürel bir miras değil, aynı zamanda çağdaş bir ifade biçimi olarak da değer kazandığını göstermektedir. Bu gelişmeler, Azerbaycan'da tasavvuf müziği üzerine yapılacak araştırmaların önemini daha da artırmaktadır. İlginin sebeplerini anlamak, ortaya çıkan yeni müzikal yaklaşımları belgeleme ve tasavvuf müziğinin günümüzdeki rolünü değerlendirme ihtiyacı, bu çalışmayı güncel ve gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla konu, yalnızca müzik tarihi açısından değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dönüşüm bağlamında da önemli bir inceleme alanı sunmaktadır.

¹ Bu çalışmanın bir kısmı 4. Uluslararası Rast Müzik Kongresi'nde (30 Kasım-1 Aralık, 2024, Antalya, Türkiye) sözlü bildir olarak sunulmuştur.

² Doktora öğrencisi, asistan, Azerbaycan Milli Konservatuarı, Etnomüzikoloji Bölümü, Bakü, Azerbaycan. E-mail: zhuseynova@list.ru ORCID: 0009-0000-5992-3772

Azerbaycan'da tasavvuf müziği

Azerbaycan irfan felsefesi dünya felsefe tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Tarih boyunca bu topraklarda birçok filozof ve düşünür fikirlerini dile getirmiştir. Tasavvuf tarihi de Azerbaycanlı sufilerin faaliyetleriyle zenginleşmiştir. Orta çağlardan itibaren S.Y. Bakuvi, Ş. Tebrizi, F. Neimi, İ. Nesimi gibi irfan devlerinin etkinlikleri Azerbaycan'dan başlayarak tüm İslam ülkelerine yayılmıştır. Ancak üzülererek belirtmek gerekir ki, ülkemize yapılan dış müdahaleler sonucunda bu gelenekleri halkımızın hafızasından silmeye çalışmışlardır. (Mammadov, 2018)

Son zamanlarda Azerbaycan'da tasavvuf müziğine ilgi yeniden artmaya başladı. Besteciler de dahil olmak üzere çeşitli çalgıcı ve şarkıcılar, eserlerinde mistik anlamlar taşıyan müzik örneklerine yer vermişlerdir. Bugün ülkede Nakşibendilik, Rifayilik gibi tarikatlar da faaliyet göstermektedir. Bu tarikatların üyelerini kendileri hakkında bazı bilgiler vermeye ikna edebildik.

Son dönemlerde müzikologlar kitaplarında ve araştırmalarında tasavvuf müziği hakkında yazılar yazmışlardır. G. Abdullazde'nin "Eski ve Orta Çağ Müzik Kültürü", "Музыка, человек, общество", Fakhreddin Salim'in "Milli Hafıza Sisteminde İrfan ve Tasavvuf" adlı eserlerinde tasavvuf müziğinden bahsedilmektedir. Bu kitaplarda sema ve diğer zikir törenleri, mutasavvıf alimleri ve eserleri hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Macar etnograf ve müzikolog Janos Sipos, Mayıs-Haziran 1999'da Azerbaycan'a yaptığı ziyaret sırasında Gobustan'ın Sundi köyünü ziyaret ederek burada düzenlenen zikir törenine katıldı. Bunu "Azerbaycan halk ezgileri" kitabında yazmıştır. Bugün genel tabloya baktığımızda tasavvuf müziğinin Azerbaycan'ın farklı yerlerinde ve farklı formlarda var olduğunu görebiliriz.

Makalemizde tasavvuf müziğinin farklı müzik türlerinde uygulandığını göstermeye çalıştım. Profeyonel müzik alanında, pop müzikte ve halk arasında yaygın olan zikir törenlerinde nasıl kullanıldığını araştırdık, analiz ettim ve inceledim.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Azerbaycan müzik kültürü ile dini-tasavvufi geleneklerin mevcut durumunu, bu geleneklerin günümüzdeki popülerliğini ve konuya ilişkin yapılan çalışmaları incelemektir. Bunun yanı sıra bu alanda yapılan akademik çalışmaları, tasavvuf müziğinde ortaya konan notasyon ve uygulamaları ile bu alanda temayüz etmiş müzisyenleri de değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kültürel ve sanatsal etkileşimin, müzik alanındaki ortak mirasa katkılarını belgeleme amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın problemi, "Azerbaycan müzik kültürü içerisinde dini ve tasavvufi öğelerin yeri ve bunun günümüz müzik anlayışına etkileri nelerdir?" sorusu üzerinden şekillenmektedir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veriler; doküman analizi (kitap, makale, arşiv belgeleri, müzik notaları), basın taraması ve sınırlı ölçüde yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gözlemler yoluyla toplanmıştır.

Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle incelenmiş; dini-tasavvufi unsurların müzik kültürüne etkileri temalar halinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca, seçilen örnek eserler üzerinden müzikolojik çözümleme yapılarak araştırma bulguları desteklenmiştir.

Bulgular

Tasavvuf müziği de tekke müziği gibi Gazah'ın Aslanbeyli köyünde Nakşibendi mezhebinde ve Bakü'nün Emircan köyünde Rifai tarikatında faaliyet göstermektedir. Her iki tarikatın müzik icra şekilleri farklıdır. Örneğin Nakşibendilerin zikri birkaç ölçüden oluşan bir müzik cümlesiyken, Rifai'ilerin müziği geniş kompozisyonlu bir ilahidir. Bu ilahiler hareketli bir melodiye sahiptir.

Nakşibendi tarikatı'nın Azerbaycan'da yayılması 19. yüzyıla rastlamaktadır. Hacı Mahmud Garani, Nakşibendi mezhebinin şeyhi olarak kabul ediliyor. Onlar da zikir sırasında Mevleviler gibi sema ederler. Bu zikirlerde icra edilen müzikler çok kısa müzik cümleleridir ve şiir metninin mısralarına göre tekrarlanır.

Bir sonraki tarikat Rifai tarikatıdır. Rifai tarikatı son zamanlarda ortaya çıkmıştır. Bakü'nün Emircan köyünde faaliyet gösteren Rifailik tarikatında yüzük şeklinde toplanıp Allah'ı anarak zikir yapılıyor. Biz de bu törene katıldık,

törende söylenen müzik örnekleri kaydedip analiz ettik. Bu töreni Baba yönetir. Baba - Eldar Şafiyev yetenekli ressamlarımızdan biridir. Bir süre Türkiye'de çalışan sanatçı, halvetilik tarikatının temsilcisi Şeyh Muzaffer Özak ile tanıştı. Muzaffer Efendi'nin dergâhında bir süre kaldıktan sonra Rifai tarikatı şeyhi Burhaneddin Efendi ile tanıştı. Şeyh'in izniyle manevi yolculuğuna burada devam etti. Burhaneddin Efendi onu Rifai tarikatına mürit olarak Azerbaycan'a göndermiştir.

Katıldığımız Rifai zikir töreninde dervişler babanın elini öperek zikir meclisine girdiler. Baba meclisin başındaydı ve müzisyen de onun yanında oturuyordu. Müzik ağırlıklı olarak vurmalı çalgılarla çalınıyordu. Zikir töreni, ilk olarak Hz. Peygamber'i, Ehl-i Beyt'i, sahabeleri ve pir-i mürşitleri öven ilahilerle ve vurmalı çalgı Kudum'la başladı. Daha sonra Baba'nın talimatıyla ilahi söylenmeye başladı. Rifai tarikatında "Hayy", "Hu", "La ilahe illallah", "Allah, Allah", "Bismilahir Rahmanir Rahim", "Estağfurullah" gibi zikirler defalarca tekrarlanıyordu. Tören, tüm azizlerin ruhlarına fatiha okunarak sona erdi.

Burada icra edilen bazı müzik örneklerine bakalım: Buradaki örnekler hece şiirleridir ve Yunus Emre, Şah İsmayıl Hatayi, Nesimi, Pir Sultan Abdal gibi mutasavvıfların yaratıcı mirasına aittir. Performanslarda en çok gözlemlenen yönlerden biri, şarkının yavaş ve sessiz başlayıp güçlü ve hızlı tempoya doğru ilerlemesidir. Bu örneklerde melodi aralıklarının yüksek aralıklarda olması da dikkat çekicidir. İlahilerin çoğu Türk besteciler tarafından bestelenmiştir. Ancak bu ilahiler Azerbaycan geleneksel müziğine uyarlanmıştır.

Tablo 1. Ey aşık dildade adlı esere yönelik bilgiler

Notaya Alan	Söz	Müzik	Kayıt yeri	Yazılma tarihi
Zehra Bedelova	Pir Hasan Sezâi Gülşeni	Şeyh Sadık Efendi	Rifai zikir töreni	24.05.2021
Ey aşık-i dildade				
Allegro				
				
Ey, aşığı - dildade, Gəl nuş edəlim badə. Bir badə gərək amma, Kim, içilə məvadə. Nakarat Can Allah, canan Allah, Canlar sənə qurban Allah. Ey qəlbim, Zikrullah, La ilahə illəllah Muəmməd-ur Rəsulullah				

Azerbaycan'da tasavvuf müziğini çağdaş unsurlarla birleştiren sanatçılar da vardır. Bu sanatçılar, geleneksel enstrümanları modern üretim teknikleri ve elektronik seslerle birleştirerek benzersiz bir müzikal doku yaratıyor. Ayrıca tasavvuf şiir geleneğinden esinlenen sözlerle, tasavvuf ruhunu çağdaş müzik tarzlarıyla birleştiriyorlar.

Azerbaycan'da tasavvuf müziğini ve geleneğini yaşatan ve modernleştiren sanatçılar arasında Fargana Gasimova, Alim Gasimov gibi isimler yer alıyor. Bu sanatçılar geleneksel tasavvuf müziğini korumakta ve modern dünya müziği sahnesine katılarak Azerbaycan'ın zengin kültürel mirasını dünyaya sunmaktadır.

Savalan Grubu

Fotoğraf 1. Savalan grubu

Modern Azərbaycan Sufi musiqisinin bir digər təmsilçisi isə mistik qrup "Savalan"dır. 2002 yılında Bakü'de kurulan "Savalan" qrupunun lideri Nevrüz Nevrüzlu'dur. Qrupun üzvləri Nevrüz Nevrüzlu (şarkıcı və tef), Halimat Sultan (ses və sanatsal okuma), Fəhreddin Salim (saz və ud), Cəvad İsmayıl (nay) və İffət Asgarov'dur (kamança). Qrupun repertuarı ağırlıklı olaraq ilahilər, türkülər və sanatsal-müzikal eserlerden oluşuyor.

Tablo 2. "Men Dərvişəm" əsəri ilə ilgili bilgiler

Notaya Alan	Söz	Müzik	Kayıt yeri	Yazılma tarixi
Zehra Bedelova	Şah İsmail Hatayi	Anonim	Youtube	10.03.2017
Men Dərvişəm				
Mən dərvişəm Andante "Savalan" qrupu $\text{♩} = 90$ Gəl bir pi-rə xid-mət. ey-lə 7 Ə-mək za-yə ol maz o - la Gəl bir pi-rə 14 xid mət. ey-lə Ə-mək za-yə ol maz o - la Mür şid. ə-tə gin möh kəm tut 20 Mür şid. ə-tə gin möh kəm tut Kim-sə-lin-dən al maz o - la Kim-sə-lin-dən 26 al maz o - la Bir i - şı bi				
Gəl bir pırə xidmət eylə, Əmək zayə olmaz ola. Mürşid ətəgin möhkəm tut, Kimsə əlimdən almaz ola. Bir işi bitirmək gərək, Əksiyyin yeritmək gərək, Yar ilə oturmaq gərək, Heç bir şəmmə gəlməz ola, dost. Qayət çabuk olmaq gərək, Dəryalarda dalmaq gərək, Bir gövhəri bulmaq gərək, Dəgmə sərraf olmaz ola, hey		Gərtçək aşiq olmaz gərək, Məşuqunu bulmaq gərək, Ölməzdən ön ölmək gərək, Varıb onda ölməz ola, hey. Bir quş olun uçmaq gərək, Bu mənanı seçmək gərək, Bir qədəhdən içmək gərək, İçənlər ayılmaz ola, hey Gəl, Xətayi, sən keç otur, Dəvanı mənaya yetir, Söhbətinə bir əg götür, Cana, başa qalmaz ola, dost.		

Fahreddin Salim'in Çalışmaları

Tasavvuf müziğinin bir diğer temsilcisi ise Azərbaycan Milli Konservatuarı doçenti, tasavvuf şarkıcısı Fahreddin Salim'dir.

Fotoğraf 2. Fahreddin Salim

Fahreddin Salim, Rıfailik, Kadirilik, Mevlevilik, Nakşibendilik gibi dünyanın farklı yerlerindeki tasavvuf topluluklarının mensubudur. 2013 yılında Dünya Alevi-Bektaşî Federasyonu'nun IV. Kongresi'ne temsilci olarak İstanbul'a gitti ve Dünya Alevi-Bektaşî Divanı'nın 17 üyesinden biri seçildi. Azərbaycan Milli Konservatuarı'nda öğretmen olarak çalışmaktadır.

Fahreddin Salim, "İsmi-Azam", "Milli Hafıza Sisteminde Urfan ve Tasavvuf", "Rubai Divanı" ve "Aşk Risalesi" kitaplarının yazarıdır. Aynı zamanda süreli yayınlarda çok sayıda makalesi yayımlandı.

Fahreddin Salim'in "Simurg" adlı vokal ve çalgı eserleri koleksiyonu Azərbaycan'da profesyonel Sufi müziğinin en güzel örneklerinden biridir. Koleksiyonda, yazarın kendisi tarafından bestelenen 30 eser bulunmaktadır.

Tablo 3. "Ey Gardun" eseril ile ilgili bilgiler

Notaya Alan	Söz	Müzik	Kayıt yeri	Yazılma tarihi
Fahreddin Salim	M.Fuzuli	Fahreddin Salim	"Simurg" Vokal ve saz için besteler.	2019

Degilsən çoxdan, ey gərdun, cahan seyrində yoldaşım,
Nola xəmə olsa qəddin, səndən artıqdır mənim yaşım.
Tərazuyi-əyari-möhnətəm bazari-eşq içrə,
Gözüm hər dəm dolub, min daşə hər saat dəgər başım.
Sirişkim al, bağrım parə, bir kuhi-bəlayəm kim,
Həmişə lələvü ləl ilə rəngindir içim, daşım.
Mənə manənd bir divanə surət bağlamaz, guya,
Qələm sındırdı təsvirim çəkəndən sonra nəqqaşım.
Füzuli, xazini-gənci-vəfayəm, ol səbəbdəndir,
Gühərlər tökdü israf ilə bu çeşmi-gühərpəşim.

Rahila Hasanova'nın Çalışmaları

Tasavvuf müziği profesyonel bestecilerin eserlerine de yansır. Besteci Rahila Hasanova, eserlerinde tasavvuf felsefesini yansıtan ilk azerbaycanlı bestecidir. Rahila Hasanova, Azerbaycan müziğine yeni sanatsal imajlar ve fikirler kazandırmış, eserlerinde milli köklere bağlılığını korumuş bir sanatçıdır.

Fotoğraf 3. Rahila Hasanova

Rahila Hasanova'nın "Kaside" (org senfonisi, 1991), "Derviş" (1992), "Ağıt" (1993), "Sema" (1994) gibi eserleri tasavvuf tasavvufunu içermektedir.

Sonuç

Bu araştırma, Azerbaycan'da tasavvuf müziğinin günümüzdeki görünümünü, icra biçimlerini ve kültürel alandaki işlevini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada ayrıca bu müzik geleneğinin popülerlik düzeyi, akademik araştırmalarda nasıl ele alınış şekli, notasyon uygulamaları ve tasavvuf müziğinde öne çıkan sanatçıların katkıları da değerlendirilmiştir. İncelenen eserler, müzisyenler ve müzik toplulukları üzerinden yapılan analizler, Azerbaycan'da tasavvuf müziğinin yalnızca dini ritüellerin bir unsuru olmaktan çıkıp kültürel bir ifade alanı hâline geldiğini göstermektedir. Zikir törenlerine katılım yoluyla elde edilen gözlemler, tasavvuf müziğinin toplumsal bağlamı hakkında birinci elden veriler elde ederek sunulmuştur. Bunun yanında YouTube gibi çevrimiçi platformlardan toplanan örnekler, geleneğin güncel popülerlik kazanma yollarını göstermiştir. Müzisyen Fahreddin Salim'in eserleri, Savalan grubunun çalışmaları ve incelenen diğer iki müzikal örnek, çağdaş yorumların geleneksel öğelerle nasıl harmanlandığını görülmektedir. Tasavvuf müziği Azerbaycan'da artık zikir törenleriyle sınırlı kalmayıp konserler, festivaller ve kayıtlar aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Bununla birlikte, icra biçimlerinde çeşitlilik ve bireysel üslupların ön plana çıkması nedeniyle ortak bir standart ya da bütünlükten söz etmek zordur. Müziklerin şiirsel metinlerinde ise hâlâ tasavvufun özünü oluşturan felsefi temaların (aşk, ilahi birlik, insanın içsel yolculuğu) güçlü biçimde korunduğu görülmektedir. Bu durum, tasavvuf müziğinin biçimsel düzeyde farklılaşmasına rağmen içerik bakımından geleneğe sadık kaldığını ortaya koymaktadır. Azerbaycan'da tasavvuf müziği günümüzde hem kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamakta hem de yeni icra ortamları sayesinde yeni anlamlar kazanmaktadır. İncelenen eserler, müzisyenler ve gruplar aracılığıyla bu müzik türünün yalnızca dini bir ritüel değil, aynı zamanda sanatsal ve kültürel bir ifade biçimi olarak da yaşadığını söylemek mümkündür. Bu çalışma, tasavvuf müziğinin çağdaş Azerbaycan'daki durumunu belgeleyerek literatürdeki boşluğu doldurmakta ve müzikoloji ile etnomüzikoloji alanlarına özgün bir katkı sunmaktadır.

Kaynaklar

- Abdullazade, G. A. (1996). *Antik və orta çağların musiqi mədəniyyəti* (Antik ve Orta Çağların Müzik Kültürü). Bakü.
- Bakhshaliyev, F. E. (Fahreddin Salim). (2010). *Milli hafıza sisteminde ənənə və təsəvvüf* (Milli Hafıza Sisteminde Gelenek ve Tasavvuf). Bakü.
- Bakhshaliyev, F. E. (Fahreddin Salim). (2019). *Simurg. Vokal və saz üçün bəstələr. Tədris materialları* (Simurg. Vokal ve Saz için Besteler. Öğretim Materyalleri). Bakü.
- Mammadov, C. (2018). *Azərbaycan'da dövlət-din münasibətləri: tarix və müasirlik* (Azerbaycan'da Devlet-Din İlişkileri: Tarih ve Modernite). Bakü.
- Şipoş, Y. (2006). *Azərbaycan xalq mahnıları* (Azerbaycan Halk Ezgileri). Bakü.
- Çınar, F. (2019). Nakşî-Hâlidî Şeyhi Hamza Nigarî'nin İsteğiyle Yazılan Bir Ehl-i Beyti Müdafaa Risalesi: *Risâle Fi Ta'n Li-Men Hâlefe Ali Râdiyallahu Teâlâ Anb. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 125–150.
- Erginli, Z., & Erol, İ. (2020). İsmâil Sirâceddîn-i Şîrvânî-i Kürdemirî ve Kafkaslarda Nakşibendiyye – Hâlidîyye Kolları. *Usul İslam Araştırmaları*, 33(33), 131–159.

- Nəsibov, F. (2024, Mayıs 1–3). *Şeyx Hacı Mahmud Əfəndi Aslanbəyli və Nigarilik* (Şeyh Hacı Mahmud Efendi Aslanbeyli ve Nigarilik). II Beynəlxalq Həmzə Nigari Simpoziumu.
- YouTube. (2024). *Şeyx Hacı Mahmud Əfəndi Aslanbəyli və Nigarilik* [Video].
<https://www.youtube.com/watch?v=qf7wAQJOgY8&t=375s>
- Şiriev, T. M. (2021). *О быте суфиев и их молельнях в средневековом Азербайджане* (Ortaçağ Azərbaycan'ında Sufilerin Hayatı ve Mescitleri). *Актуальные проблемы тюркологии: Россия и тюрко-мусульманский мир: Материалы X Международной тюркологической конференции* (s. 392–394). Kazan.
- Xəlilli, F. (t.y.). *XIX əsrdə Qafqazda təsəvvüfi cərəyanlar* (19. Yüzyılda Kafkasya'da Tasavvufi Akımlar).
http://farizkhalilli.az/index_39_id92_az.html
- Abdullazadə, G. (t.y.). *Azərbaycanın Sündü kəndində keçirilən qadınların zikr məclisi* (Azerbaycan'ın Sündü Köyünde Yapılan Kadınların Zikr Meclisi). <https://elibrary.ru/item.asp?id=49447631>

Reflections of Sufi Music in Azerbaijan

Abstract

Sufi philosophy in Azerbaijan is an inseparable part of world philosophical history. The history of Sufism has been enriched by the activities of Azerbaijani Sufis. For the first time, Sufi music existing in Azerbaijan is extensively included in this study. Rifai, Naqshbandi, and other dhikr (remembrance) music traditions are examined here for the first time. A number of issues regarding Azerbaijani Sufi music still remain unresolved. To address these issues, it is necessary to investigate the origins, history, and performance rules of this musical tradition. The main aim of the research is to explore and reveal Sufi music in contemporary Azerbaijan, whether newly emerging or long practiced in secrecy. During the study, literature on Sufism was consulted, and musical examples were collected by attending dhikr ceremonies. Works composed by the Sufi musician Fakhraddin Salim and the “Savalan” group were also analyzed. In addition, some musical examples were obtained from the YouTube platform. It can be concluded that today, interest in Sufi music remains limited to the cultural sphere, having lost its role as a tool for dhikr rituals. Furthermore, among the musical examples collected from different sources, there is no similarity in form, yet the same philosophical thought is clearly reflected in the poetic texts. Historically, Sufi music in Azerbaijan was suppressed and erased from memory. This subject should be studied more comprehensively by researchers and updated for contemporary understanding.

Keywords: Azerbaijani Sufi music, religious music, popularity of Sufi music